

MOŽE LI ŽENA BITI SVEĆENIK?

Živan Bezić

Upravo smo proslavili »godinu žene«. Što li nije u njoj bilo sve rečeno o ženama i njihovim pravima? Naravno, najčešća je tema bila ravnopravnost s muškarcima. Jedna od niti u toj potki jest i diskriminacija prema ženama u Crkvi.

Premda je žena revnija vjernica od muškarca, još u Crkvi nije postigla potpunu jednakost s muškarcima. Jedan od dokaza: odbija joj se svećeničko ređenje. Dok se od nje primaju sve — i najteže — usluge, uskraćuje joj se javno priznanje i hijerarhijska čast. Zar to nije diskriminacija i nepravda? U ovom XX. st., kad je žena zaista na pragu potpune ravnopravnosti s muškima, Crkva se još uvijek drži svojih zastarjelih patrijarhalnih nazora i uskraćuje svojim kćerima najvažnije crkvene službe. Ipak su neke od kršćanskih konfesija uvidjele da je kucnuo čas potpune ravnopravnosti i počele su ženama dijeliti ređenje. Broj tih »ređenja« svakim danom raste, a i među katolicima se sve češće čuju glasovi: priznajmo i ženama pravo na svećeništvo! Je li to opravdano i kako, zapravo, stvari stoje? Uočimo najprije činjenice.

Činjenice

Poznato je da su od davnine neki poganski narodi imali svoje svećenice (npr. rimske vestalke). Kršćani, naprotiv, oslanjajući se na židovsku tradiciju (koja u hramu i sinagogama ne priznaje ženi pravo riječi),¹ nikada u svojoj povijesti nisu imali ženski kler. Doduše, u IV. i V. st. su se bile pojavile »dijakonise« (one iz ranijih stoljeća nisu primale polaganje ruku), ali nisu nikada služile kod oltara, već su samo pomagale kod krštenja žena i vršile karitativne službe među vjernicima. Uostalom, brzo su i nestale. Srednjovjekovne opatice nisu bile nikada zaređene, nego samo »posvećene«.²

Međutim, u prošlom stoljeću su neke protestanske zajednice pogazile tisućljetnu tradiciju i počele »zaređivati« žene.³ Tako je poslije dugih peripetija (nije to išlo lako) g. 1853. u SAD u crkvi kongregacionalista bila »zaređena« prva žena Antoinette Brown.⁴ Polako su slijedila i druga ženska ređenja. God. 1919. već su pastorice mogle formirati svoje prvo

¹ Nedavno se među američkim Židovima dogodio prvi »skandal«: neka liberalna židovska općina postavila je prvu ženu za rabina (*Christ in der Gegenwart*, br. 37, g. 1975, str. 292).

² O tome se često pišu pretjeranosti. Npr. u knjizi »*The lady was a bishop*« od Joan Morris (McMillan, New York 1973).

³ Premda protestanti ne znaju za sakramenat svećeničkog reda, oni svojim pastorima ipak podjeljuju službu preko obreda koji nazivaju ređenje (ordination). Tako zaređeni ljudi nisu, dakako, pravi svećenici. Stoga protestanti past. rad nazivaju »služba« (the ministry, das Amt), a njezine nosioce »ministri«.

⁴ E. Gibson, *Femmes et ministères dans l'Église*, Casterman, Paris 1971, str. 57.

udruženje. Poslije II. svjet. rata u Sjevernoj Americi ima više od 500 ženskih pastora.

U Evropu je ređenje žena prodrlo tek poslije II. svjet. rata. God. 1947. u Danskoj je zaređena prva pastorica.⁵ Zatim je slijedila Čehoslovačka (1953) i skandinavske zemlje (Švedska 1960, Norveška 1961). U Švedskoj danas ima 161 zaređena pastorica. U Francuskoj su reformirani protestanti zaredili prvu ženu g. 1961., a luteranci tek 1974.⁶

Po ređenju ženâ prednjače SAD (osobito države New York, Ohio, Pennsylvania, Vermont), a od protestantskih zajednica: Ujedinjena Kristova crkva, metodisti, prezbiterijanci, kongregacionalisti, baptisti, učenici Kristovi i unitarijnci. Zaređene žene uglavnom vrše službe pastora, pomoćnica pastora, vjeroučiteljica, misionarki i raznih specijaliziranih zvanja. Većina ih se redi u djevojačkoj dobi, neke u zrelijoj (kao udovice), a neke čak i u starijoj dobi. Najveći dio njih su udane, i to najviše za pastore, pa onda za profesore, liječnike, činovnike i poslovne ljude. Na žalost, ima i rastavljenih pastora (i pastora).

Od 239 članica Svjetskog savjeta crkava (World Council of Churches), u kojem su učlanjene gotovo sve kršćanske zajednice osim Katol. crkve, 72 praktiraju ređenje žena.⁷ Broj ređenja je u porastu (kongregacionalisti imaju već preko 300 pastora), tako da se u nekim denominacijama i gubi prava razlika između ređenih i nezaređenih.

IV. skupština Svjetskog savjeta crkava (Uppsala 1968) potiče trend ženskih ređenja. Sastanak komisije Faith and Order (Louvain 1971) smatra da su iskustva s ređenjem žena pozitivna. Američki metodisti su u svojem statutu od 1900 g. zaniijekali ženama pravo na ređenje, ali su to opozvali već 1920. Od 1955. godine prezbiterijanci rede žene bez ikakva ograničenja, a naročito to čine neke male sekte. Luteranci su među protestantima u tome najkonservativniji i tek nedavno su dali zeleno svjetlo za rukopoložanje žena.

I anglikanska grana kršćanstva se sporo, ali konstantno, orijentira na ređenje žena. God. 1920. je Lambeth Conference priznala pravo ženama na đakonat. Usred II. svjet. rata (1944) anglikanski je biskup u Hong-Kongu na svoju ruku zaredio prvu anglikansku pastoricu, a g. 1948. Lambeth Conference izjavljuje da to nije u skladu s tradicijom. Međutim kasnije (1968) priznaje da protiv ređenja žena nema dogmatskih primjedbi. Kad je 1971. Anglican Consultative Council u Limuri (Kenya) odobrio ređenje žena u Hong-Kongu, iste je godine tamošnji biskup zaredio još dvije žene.

Anglikanci u Kanadi su u tom pitanju najliberalniji. Tamo je na jednoj sinodi za ređenje žena glasovalo 71% svećenstva, 75% biskupa i 98% laika. Ipak postoji bojazan da bi moglo 30% vjernika »iz baze« odbiti pastore ili se odvojiti od anglikanske crkve.⁸ Rascjep se je ustvari zbio

⁵ *Journal of Ecumenical Studies*, br. 2, g. 1975, str. 184.

⁶ *Christ in der Gegenwart*, br. 52, g. 1957, str. 410.

⁷ *Journal of Ecumenical Studies*, ib. 192.

⁸ *Informations catholiques internationales*, 15 déc. 1975, str. 40.

u episkopalnoj crkvi, koja pripada anglikanskoj zajednici. 29. lipnja 1974. četiri penzionirana anglikanska biskupa zaredili su 11 žena. Tu akciju je dva dana kasnije osudio zbor episkopalnih biskupa, a isto tako i njihov kler iz Engleske.⁹ Za anglikance se ukratko može reći: oni u teoriji nisu protiv ređenja žena, ali u praksi oklijevaju, najviše iz ekumenskih razloga.¹⁰

Što se tiče samih žena, one sve više najavljuju svoju želju, pa i zahtjev, za ređenjem.¹¹ Ističu da već i u Katoličkoj crkvi postoje »pastorice«, premda nezaređene. Misle na neke (osobito u Južnoj Americi) vrijedne vjernice, najviše redovnice, koje je Crkva postavila za upraviteljice župa koje su ostale bez prezbitera. Ove vrše veliki dio župskih poslova, osim čisto svećeničke službe.

Argumenti

Pitanje ženskog svećeništva je danas vrlo diskutirano i diskutabilno.¹² Zagovornici ređenja žena obično danas u prilog svojoj tezi iznose slijedeće razloge:

Kao što smo svi ravnopravni u redu stvaranja (naravi), tako smo jednaki i u redu otkupljenja (nadnaravi). U Crkvi među spolovima ne smije biti ama baš nikakve diskriminacije. Ono što Biblija govori o gospodstvu muškaraca nad ženom i ona sama smatra posljedicom grijeha (Gen 3, 16). I muško i žensko su jednako vrijedni pred Bogom, svi su djeca Božja, oboje stvoreni na Njegovu sliku (Gen 1, 27). Prema tome nije samo muškarac slika Božja niti samo on njegov liturgijski predstavnik.¹³

Kako sve krštene i krizmane žene sudjeluju u općem i zajedničkom svećeništvu vjernika (sacerdotium commune), tako imaju pravo participirati i na posebnom svećeništvu (sacerdotium ministeriale). Svi smo naime jednakopravni udovi istoga Tijela. Pred Bogom nema ni »Židova ni Grka, ni roba ni slobodna, ni muško ni žensko« (Gal 3, 28). I sami mizogin Pavao priznaje ženi pravo da može u crkvi »prorokovati« (doduše »velato capite«, I Kor 11, 5). Isus je pak bio okružen ne samo muškarcima, nego i mnogim dobrim ženama. Njima se je prvima pokazao nakon uskrsnuća i poslao da budu njegovi prvi svjedoci.

⁹ *Journal of Ecumenical Studies*, br. 2, g. 1975, str. 190.

¹⁰ *Christ in der Gegenwart*, br. 30, g. 1975, str. 237.

¹¹ K. Bliss, *The Service and Status of Women in the Churches*, London 1952. — M. Daly, *Le 2e sexe contesté*, Ed. Mame, Paris 1969. — E. Gibson, *Femmes et ministères dans l'Église*, Casterman, Paris 1971. — M. Bruce, *Why not? Priesthood and the Ministry of Women*, Abingdon Berkshire 1972. — E. C. Hewitt, *Women priests: yes or no?* Seabury Press, New York 1973.

¹² O. d'Ursel, *Vers un ministère presbyteral féminin?* Louvain 1968. — P. Galley, *Des femmes Prêtres?* Ed. Bordas, Paris 1973. — I. Raming, *Der Ausschuss der Frau vom priesterlichen Amt*, Köln 1973. — S. Rowbotham, *Féminisme et Revolution*, Payot, Paris 1973. — E. Morin, *La femme majeure*, Ed. Seuil, Paris 1974. — H. Rollet, *La condition de la femme dans l'Église*, Fayard, Paris 1974. — R. J. Heyer, ed., *Women and orders*, Paulist Press, Paramus 1974. — H. Holstiege, *Priester und Frau*, Kaffke Verlag, Bergen 1975. — J. M. Aubert, *La femme, antiféminisme et christianisme*, Cerf-Desclée, Paris 1975.

¹³ P. K. Jewett, *Man as male and female*, Eerdmans, Grand Rapids 1975.

Već u prvim vijekovima su postojale u Crkvi dijakonise. Zašto se ne bi mogao obnoviti ženski đakoniat kao što se je oživio i muški? Premda je sv. Pavao naredio da žene u crkvi šute, drugi Pavao je kao namjesnik Kristov proglasio dvije žene crkvenim učiteljima (Katarinu Sijensku i Tereziju Avilsku). A učiteljska služba pripada svećeništvu. Zar nije ludo, u današnjoj oskudici svećeničkih zvanja, odbijati usluge tolikih vrijednih žena koje su spremne potpuno se staviti u službe Crkve?

Napokon su za ređenje žena i »znakovi vremena«. Ta nije li emancipacija žena u svjetovnom društvu pri svom završetku? Hoće li Crkva ostati posljednji bastion patrijarhalnosti i diskriminacije? Zar nije njezin stav prema svećeništvu žena očita nepravda? Crkva od žena dobiva toliku podršku (i pasivnu, kao revne posjetiteljice bogoslužja, i aktivnu, kao nenadoknadive djelatnice na mnogim područjima vjerskog života), a kao priznaje im nudi samo »pokornost« i »službu«.

Protivnici ženskog ređenja odgovaraju:

Sv. Pismo Starog zavjeta uopće ne zna za ženske službe u hramu. U Novom savezu Pavao izričito zabranjuje ženama govoriti u crkvi: »Kao i u svim crkvama svetih žene neka na sastancima šute« (I Kor 14, 34). I po drugi put: »Neka žena šuti i pokorno prima pouku. Ženi ne dopuštam da poučava« (I Tim 2, 11). Tako govori onaj isti Pavao koji ne pozna razlike između muškog i ženskog. On ne misli da je time ugrožena jednakost u spasenju obojeg spola. Ako postoji jednakost u općem svećeništvu, ne znači da mora postojati i u ministarijalnom. Prava jednakost se ne sastoji u obavljanju istog posla (Yves Congar). Što se tiče analogije između naravi i nadnaravi, ona ne mora biti u svemu doslovna.¹⁴

Istina je da je Isus bio okružen mnogim dobrim ženama i primao njihove usluge. Ali, uza sve to, ni jednu od njih nije pozvao u apostolski zbor. Zar to nije najbolji dokaz da im tamo i nije mjesto? Pače ni svoju majku — najbolju od svih žena i »kraljicu svećenika« — nije učinio svećenicom. Sam Krist, Veliki Svećenik, bio je muškarac i prvim svećenicima je učinio samo muškarce.

Premda Biblija ne pruža nekih značajnijih argumenata protiv ređenja žena, protiv njega je sva tradicija Crkve¹⁵ (a tradicija je najbolji tumač Evandjelja). Predaja je uostalom izvor Objave. Ona ne zna za kakvo žensko svećenstvo. Prve dijakonise izgleda da uopće nisu bile ređene, a one zaređene su se pojavile tek u kasnijim stoljećima. Ako je pak Pavao VI. proglasio učiteljicama vjere dvije žene (samo dvije!), istom zgodom je i naglasio da žena u Crkvi ne može uživati hijerarhijsku čast.¹⁶

¹⁴ »Eine Identifizierung der profanen Ordnung mit der Heilsordnung in allen ist weder gefordert noch auch möglich... Eine radikale Identifizierung käme einer Naturalisierung der Heilsordnung gleich«. (L. Scheffczyk, u *Christ in der Gegenwart*, br. 43, g. 1970, str. 342).

¹⁵ R. Gryson, *Le ministère des femmes dans l'Eglise Ancienne*. Ed. Duculot, Gembloux 1972. — G. H. Tavard, *Woman in Christian Tradition*, Univ. Notre Dame, Indiana 1973.

¹⁶ *La Documentation catholique*, br. 1572, 18. X. 1970.

Zar nestašica muškog klera ipak ne opravdava ženska ređenja? Po mišljenju protivnika svećenica to bi bio samo kvantitativni dobitak, a ne i kvalitativni. Mnoge bi žene navale u svećenički stalež da tamo traže afirmaciju i socijalnu pomoć. A poznato je da su žene daleko više od muškaraca prožete svojim spolom. To ih čini ranjivima (»slabi spol«) i nestalnim (postoji poslovice: »Ne pitaj ženu koje je vjere dok se ne uda«).¹⁷ Često se događa među protestantkinjama da one mijenjaju vjeru (konfesiju) samo zato da bi došle do ređenja!¹⁸ A kako bi izdržale emocionalne potrebe, progone i premještaje? Protivnici ženskog ređenja stalno ističu biblijsku činjenicu da je Eva bila druga u redu stvaranja, ali prva u redu grijšenja.

S ređenjem žena bi se ponovo zaoštrilo pitanje celibata. Težak je mnogim muškarcima, a ženama će biti pogotovo, jer one teško podnose samoću. A kako ga prihvaćaju katoličke redovnice? One nisu prepuštene samoći, žive u zajednicama i stoga im je lakše. Ako se pak odustane od celibata, onda tek nastaju pravi problemi: svećenice-udavače, udaja za nevjerca, krivovjerca ili bezvjerca? Odnos muža prema njezinoj službi? Domaćinstvo i odgoj djece? A što ako dođe do rastave (među protestantskim pastorima i pastoricama to nije nijedak slučaj)?¹⁹

Neki se teolozi pitaju: kad već žena uživa majčinsku funkciju, čemu će joj još i svećeništvo? Ta majčinstvo je po sebi neka vrsta svećeništva: »Motherhood then becomes a kind of priesthood«, veli biskup Fulton Sheen. I nastavlja: »Ona privodi Boga čovjeku pripravljajući tijelo u kojem će se nastaniti duša, ona vodi čovjeka Bogu darivajući svoje čedo njegovu Stvoritelju«.²⁰ Protestantski teolog R. Turner piše: »Poziv žene na svećeništvo nije u tome da bude prezbiter, biskup, jedna od sedamdesetorice ili apostol — već da bude žena, majka, učiteljica i tješiteljica. Te uloge su na koncu isto tako važne i zahtjevne kao i one što je vrše muškarci.«²¹

Nisu samo psihološki i antropološki razlozi protiv ređenja žena. Po srijedi su i sociološke poteškoće i predrasude. Puk općenito još nije zreo za usvajanje ženskoga klera.²² Dobar dio muškaraca bi odbio prisutnost svećenica u crkvi. Možda bi isto, kako se čini prema raznim anketama, učinila i većina žena. To važi ne samo za katoličke, nego isto tako i za protestantske vjernike koji su već prilično priučeni žen-

¹⁷ Ivan Owen donosi i ovaj epigram: »Orpheus uxorem raptam repetivit ab Orco, duxit ab inferno femina nulla virum« (*Johannis Oweni Epigramatum liber*).

¹⁸ Elsie Gibson (pastorica i žena pastora), op. cit. 73.

¹⁹ E. Gibson, ib. 24.

²⁰ F. Sheen, *Life is worth living*, New York 1953, str. 54.

²¹ R. Turner, *Woman and the priesthood*, Deseret Co. Salt Lake City 1972.

²² U anketi obavljenoj u Njemačkoj g. 1970., na pitanje tko treba voditi sprovod, katolici su odgovorili: to može učiniti i laik 20%, to može učiniti i žena samo 10% (*Communio*, br. 6, g. 1975, str. 510). To je rezultat mišljenja tipične katoličke sredine. Čitaoci franc. časopisa »Témoignage chrétien« (usmjeren lijevo i napredno) misle drugačije: 1/3 ih se nije opredijelila, a od opredijeljenih je 80,6% za svećenice, 19,4% protiv. Žene su više protivne nego muškarci (*Témoignage chrétien*, 22. I 1976, str. 21).

skom pastoratu.²³ Gotovo sve evangeličke pastorice se tuže kako ih (barem na početku) vjerni puk teško prihvaća. Nedavno je jedna anglikanska župa u SAD kompletno prešla na pravoslavlje iz protesta protiv ređenja žena. A čuli smo kako je 30% episkopalnih vjernika u bazi protivno ređenju žena.

Ne smijemo zanemariti ni razloge ekumenista protiv ordinacije žena. To je nedavno istaknuo i sam predsjednik Sekretarijata za ujedinjenje kršćana kard. Willebrands.²⁴ Dok nas ređenje žena s jedne strane približava malim i skorojevičkim sektama, udaljuje nas od starih, časnih i velikih kršćanskih zajednica, kao što su to pravoslavni, luteranci, anglikanci, episkopalijanci, starokatolici i drugi. Vidjeli smo, doduše, da anglikanci i luteranci nisu tako odlučni protivnici svećenica, ali su u tome pravoslavci nepokolebivi.²⁵

Među pravoslavicima uopće nema zagovornika ženskog ređenja. Kao primjer navest ću samo jednog biskupa i jednog bogoslova. Pravoslavni londonski arhiepiskop Athenagora je svojim vjernicima uputio posebno pismo s molbom da se ne dadu zavesti protestantskim pokušajima ređenja žena. Ta »moda« se protivi evanđelju i tradiciji te škodi Crkvi.²⁶ Profesor prav. teologije Alexandar Schmemmann se čudi Zapadu kako ne shvaća važnost ređenja. Za pravoslavne, veli on, ređenje žena je »casus irrealis«, a ako ga Zapad prihvati, postat će i »actus irreparabilis« za ekumenizam.²⁷ Carigradski patrijarha Demetrios je početkom godine izjavio da među pravoslavnima nema ni spomena o kakvom ženskom svećeništvu.²⁸

Nikako ne prakticiraju ređenje žena: katolici, pravoslavni, anglikanci (Hong-Kong je iznimka), starokatolici i pentekostalisti. Ostali kršćani nisu jedinstveni niti unutar svoje vlastite denominacije. Tako od reformiranih 23 zajednice rede žene, a 20 ne; luteranci 10 da, 20 ne; metodisti 8 da, 20 ne; kongregacionalisti 8 da, 20 ne; baptisti 5 da, 8 ne.²⁹

Stav Katoličke crkve

A kako se prema ređenju žena odnosi Katolička crkva?

Prije svega moramo reći da naša Crkva o tom pitanju nije nikada donijela kakvu dogmatsku definiciju. Prema tome pitanje ostaje teološki otvoreno. Ipak je svoj službeni stav, na temelju neprekidne tradicije, izrazila u svom Zakoniku: »Sacram ordinationem valide recipit solus vir baptizatus« (c. 968).

Stari teolozi su bili jedinstveni u svom mišljenju da svećeništvo nije za žene. Međutim, kod novih teologa sve više raste broj onih koji smatraju da je stvar još teološki neispitana, a ima i onih koji protiv ređenja žena ne postavljaju prigovora. Tako npr. H. Küng misli da je to čisto

²³ E. Gibson, *op. cit.*, str. 147, 163.

²⁴ *Inf. cath. intern.*, 15 dec. 1975, str. 40.

²⁵ P. Evdokimov, *La femme et le salut du monde*, Casterman, Paris 1958.

²⁶ *Christ in der Gegenwart*, br. 37, g. 1975, str. 291.

²⁷ *Orthodoxe Stimmen*, München 1975, Heft 1.

²⁸ *Christ in d. G.*, br. 6, g. 1976, str. 42.

²⁹ E. Gibson, *op. cit.* 14.

socio-kulturni problem, a ne teološki.³⁰ Isusovac Jozef van Beeck je objavio »23 teze o ređenju žena«, u kojima dopušta žensko ređenje, ali nije zato da mu se daje »ideološku« boju.³¹ Njegov subrat Haye van der Meer je o tome kod Rahnera napisao i svoju doktorsku radnju (»Svećeništvo žene«³²), u kojoj pitanje ređenja stručno i potanko analizira s rezultatom: nema ozbiljnih dogmatskih argumenata protiv ređenja žena. Na sastanku u Morristownu (USA) 14. V. 1970. katolički, reformirani i prezbiterialni bogoslovi su zaključili da nema biblijske ni dogmatske zapreke za svećeništvo žena.³³ Teološki kongres u Parizu (1974) nije protiv ređenja žena i otvoreno podržava ženski đakonat.³⁴ Neki katolički kateheta u SAD je demonstrativno »koncelebrirao« s jednom od zaređenih episkopalnih svećenica, što je smjesta osudio njegov biskup.³⁵

Među biskupima se rijetko koji nađe da zastupa prezbiterat žena. Tako npr. pomoćni biskup u Speyeru Gutting je izjavio da je prije bio protivnik ženskog ređenja, a danas to nije.³⁶ Pok. nadbiskup Hallinan (Atlanta, USA) bio je sklon ređenju žena, te je to otvoreno natuknuo i na samom II. vatic. saboru.³⁷ Kard. Suenens nije u načelu protiv, ali smatra da pitanje treba temeljito istražiti.³⁸ Holandska pastoralna sinoda je također naklona ređenju žena. Austrijska,³⁹ švicarska⁴⁰ i njemačka⁴¹ sinoda su po prilici zauzele iste stavove: ženama treba dijeliti đakonat, a pitanje prezbiterata treba još dalje proučavati.

Episkopati Sjeverne Amerike nisu u tom pitanju složni. Dok su katolički biskupi Kanade blagonaklono prihvatili (64 glasa od 65) preporuke katoličkog udruženja žena Kanade o punoj jednakosti muških i ženskih u crkvenim službama i prenijeli ih rimskoj biskupskoj sinodi (1971), dotle su biskupi USA zauzeli obratno stajalište. Na usta svog predsjednika msgra Bernardina odbili su takvo rješenje.⁴²

A što kažu same katoličke žene?

Kako izgleda, većina ih nije zainteresirana za pitanje svog ređenja. Ipak su se i u njihovim redovima počeli javljati sve češći glasovi (više ili manje otvoreni) u prilog ređenja, osobito otkada je Švicarka Gertruda Heinzelmann napisala knjigu s naslovom: »Mi ne ćemo dalje šutjeti.«⁴³ Irena Willig (Mainz, Njemačka) traži da sve crkvene službe budu dostupne i ženama.⁴⁴ Terezija Hauser, opunomoćenica za žensko dušobrižništvo u Münchenu, misli isto tako.⁴⁵ Glasovita obraćenica i mučenica

³⁰ Cit. po E. Gibson, ib. 77—78.

³¹ *Christ in d. G.* br. 37, g. 1975, 291.

³² H. van der Meer, *Priestertum der Frau?* Herder, Freiburg 1969.

³³ *Journal of Ecumenical Studies*, br. 3, g. 1970, str. 689.

³⁴ *Christ in d. Geg.* br. 18, g. 1974, str. 138.

³⁵ *Inform. cath. intern.* od 15. dec. 1975, 40.

³⁶ *Christ in d. Geg.* br. 37, g. 1975, 292.

³⁷ *The Christian Century*, br. 37, 14. sept. 1966.

³⁸ *La Croix*, 10. III. 1971.

³⁹ *Christ in d. G.* br. 23, g. 1971, 183.

⁴⁰ *Herder Korrespondenz*, br. 1, g. 1976, 37.

⁴¹ *Ib.* br. 6, g. 1975, 291.

⁴² *Osservatore Romano*, 28 i 28 ott. 1975.

⁴³ G. Heinzelmann, *Wir schweigen nicht länger*, Zürich 1964.

⁴⁴ *Signum*, 3/73, 68.

⁴⁵ AKSA 7. XI 1975.

Edith Stein drži da nema pravih razloga protiv ređenja žena, ali sumnja u njegovu oportunističnost.⁴⁶ Njem. katol. organizacija za suodgovornost žena u Crkvi AFK traži sve crkvene službe za ženu.⁴⁷ Na skupštini društva Alliance Internationale St. Jeanne d'Arc (1964) dana je izjava da se »vjeruje da će Crkva u svojoj mudrosti i u zgodno vrijeme proširiti svećeničku čast i na žene, a one to ne samo žele, već su i nestrpljive u očekivanju tog poziva.«⁴⁸ Ništa manje su nestrpljive i američke redovnice (koje su poznate po svojoj naprednosti) te i one traže dakonat i prezbiterat.⁴⁹

Dakako, postoji i veliki broj žena koje su spremne pomagati Crkvi ne tražeći za to hijerarhijske časti.⁵⁰

Da li je i papa progovorio o našoj temi? Jest, i to ostajući na liniji predaje. U pismu kardinalu Alfrinšku (24. XII. 1969) usprotivio se je ređenju žena, što ga je sugerirala nizozemska sinoda.⁵¹ Opet je prigodom proglašenja sv. Katarine i Terezije za crkvene naučitelje naglasio da žena u Crkvi ne može biti hijerarh.⁵² Da li je time ovo pitanje konačno riješeno? Nije, jer papa svojoj izjavi nije dao značenje nepogrešivosti, te se ovdje ne može primijeniti pravilo: Roma locuta — causa finita. Prema tome smijemo zaključiti da problem ređenja žena još nije definitivno riješen. U međuvremenu ga treba pomnjivo proučavati, moliti i pustiti da polako sazrijeva uz nadahnuće Duha Svetoga.

Za sada možemo reći: nema stringentnog dogmatskog argumenta koji bi isključivao žene iz svećeničke službe. Biblija, doduše, nigdje ne zagovara žensko svećeništvo, ali ipak ne brani da žena u crkvi »prorokuje« (I Kor 11, 5). Svoju famoznu zabranu govora ženi u crkvi Pavao motivira sociološkim razlogom, ne vjerskim (»jer ne dolikuje ženi da govori na sastanku«, ib. 4, 35). Ona druga zabrana (I Tim 2, 2) ima osobnu notu, a ne doktrinarnu.

Najveća zapreka ređenju žena je naša katolička tradicija. Po njoj svećenik može biti samo muškarac, jer je i Krist bio muškarac te za apostole izabrao samo muškarce.⁵³ Yves Congar primjećuje da je svećenik predstavnik Božji, a njega zamišljamo muškim bićem. Na to drugi teolozi upozoravaju da u Bogu ne postoji spolna diferencijacija, a meki u njemu

⁴⁶ *Christ i. d. G.* 41/75, 326.

⁴⁷ *Christ i. d. G.* br. 1, g. 1971, 8.

⁴⁸ Cit. po E. Gibson, *op. cit.* 76.

⁴⁹ *Concilium*, br. 1, g. 1976, str. 57.

⁵⁰ O. Mosshamer, *Priester und Frau*. Herder, Freiburg 1958. — B. Albrecht, *Priester und Frau*. Seelsorge V., Freiburg 1966. — F. Dannel i dr., *Berufung zum Frausein*. Seelsorge V. Freib. 1970.

⁵¹ AAS, 62, 1970, 67.

⁵² *Crkva u svijetu*, br. 2, g. 1975, 168.

⁵³ »Ostajući čvrsto na muškom svećeništvu Crkva želi dokazati kako se osjeća vezana, potpuno vjerna i puna strahopočitanja, na izvorni način božanske ustanove otkupljenja«. (L. Scheffczyk, u *Christ i. d. G.* 43/70, 342).

Josef Bommer, naprotiv, misli drugačije: »Da je Krist došao na svijet kao muškarac, to je činjenica, ali sporedna činjenica. Nije nas on otkupio kao muškarac (als Mann), nego po tome što je bio čovjek (Mensch). Njegovo čovjektivstvo (Menschsein), a ne njegova muškost (Mannsein), donijelo nam je spas« (*Diakonia*, br. 2, g. 1976, str. 98).

pronalaze čak i ženske kvalitete.⁵⁴ Po svoj prilici imaju pravo oni koji smatraju da je izbor muškaraca u apostolski zbor u prvom redu bio motiviran društvenim razlozima, tj. neuglednim položajem žena u ondašnjem društvu i vremenu.

Protestantima se je bilo lako odlučiti za »ređenje« žena, jer drže da ono i nije sakramenat. Quaqueri npr. vjeruju da nekoga redi sam Bog, a Crkva to na vanjski način označuje jednim obredom. Za katolike je pitanje ređenja daleko važnije, jer se radi o valjanosti sakramenta. Međutim, krivo je mišljenje da bi žena dobila na vrijednosti primajući sv. redove, jer svećeništvo nije ni afirmacija ni promocija, već samo služba Bogu i zajednici. Uostalom, treba razlikovati osobne darove i karizme od javne službe u Crkvi. Ne mora svaka karizma (ni muška ni ženska) odmah biti i institucionalizirana. Osim prezbiterata tu su i druge brojne crkvene službe u kojima žena može razviti svoje sposobnosti.

Kako smo vidjeli, mnogi teolozi i crkveni forumi predlažu udjeljivanje đakonata ženama.⁵⁵ Protiv toga nije ni Jean Galot, ali sumnja je li potrebno.⁵⁶ Ženski đakonat vuče dosljedno za sobom i drugi korak — prezbiterat, pa onda i episkopat. U Danskoj su protestanti već ponudili jednoj pastorici biskupsku službu (ali ju je ona odbila).

Meni se čini da bi, uz poštivanje tradicije, zasad bila glavna poteškoća za ređenje žena psihološko-praktične naravi. Ostajući uvijek i svuda ravnopravni, ipak muškarac i žena nisu jednaki, ni jednako sposobni za svaku službu.⁵⁷ Nisu bez značenja ni oni prigovori o emocionalnosti i labilnosti ženske prirode. Jesu li kandidatice za svećeništvo toliko duševno zrele da bi mogle odgovoriti teškim zadacima svećeničke službe? A je li i naš vjernički puk pripravan na tu promjenu i novost?

Rediti ili ne rediti žene — to nije životni problem za Crkvu (kao »biti ili ne biti«), ali je ipak neugodan⁵⁸ i još daleko od rješenja. Stoga bih na pitanje »može li žena biti svećenik« odgovorio s malo humora: ne može, jer bi onda morala biti muškarac. Žena može biti samo svećenica! A je li to oportuno?

Zaključak prepuštam jednoj učenoj, mudroj i svetoj ženi: »Čini mi se da dogmatski nema zapreke koja bi Crkvi branila uvesti tu do sada nečuvenu novost. Da li je to i praktički preporučljivo — tu ima dosta razloga i za i protiv.«⁵⁹

A možda bi katoličkim ženama i u ovome mogla služiti za uzor Marija, majka Isusova. Ona se cijelim životom pridružila otkupiteljskom djelu svoga Sina, a nije ni željela ni tražila svećeništvo.

⁵⁴ E. Bruns, *God as Woman, Woman as God*, Paulist Press, New York 1973. — E. H. Lantero, *Femine aspects of divinity*, Pendle Publ., Wallingford 1973. — M. Daly, *Beyond God the Father*. Beacon Press, Boston 1973.

⁵⁵ Y. Congar, u *La Maison-Dieu*, 103/70, 116. P. Gallay, op. cit.

⁵⁶ J. Galot, u *La civiltà cattolica*, br. 2926, g. 1972, str. 236.

⁵⁷ Studijska komisija Ujed. metod. crkve došla je do zaključka: »In effect women have not been considered as likely prospects for the ministry, especially the parish ministry« (*Journal of Ecum. Studies*, 2/75, 195).

⁵⁸ U jednoj tvornici u Hannoveru stoji plakat za radnice: Tragen Sie keine zu weiten Pullover- wegen der Maschinen, und keine zu engen — wegen der Maschinisten!

⁵⁹ E. Stein, *Frauenbildung und Frauenberufe*, III Aufl. 1956, str. 170.